

УДК 613.96:616-056.25

**STYL ŻYCIA MŁODZIEŻY W WIEKU SZKOLNYM
Z NADWAGĄ I OTYŁOŚCIĄ ZE ŚRODOWISKA
WIEJSKIEGO**

¹ Sygit K., ¹ Sygit M., ² Krakowiak J.

¹Uniwersytet Szczeciński, Wydział Kultury Fizycznej i Promocji Zdrowia, Katedra Promocji Zdrowia, Szczecin, Łódź, Rzeczpospolita Polska

²Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Kaliszu im. Prezydenta Stanisława Wojciechowskiego, Wydział Medyczny, Kalisz, Rzeczpospolita Polska

²Uniwersytet Medyczny w Łodzi, Wydział Nauk o Zdrowiu, Katedra Medycyny Społecznej i Zapobiegawczej, Łódź, Rzeczpospolita Polska

**ОБРАЗ ЖИЗНИ СЕЛЬСКОЙ МОЛОДЕЖИ ШКОЛЬНОГО
ВОЗРАСТА С ИЗБЫТОЧНОЙ МАССОЙ ТЕЛА И
ОЖИРЕНИЕМ**

¹Сыгит К., ¹Сыгит М., ²Краковяк Я.

¹Щецинский университет, факультет физической культуры и укрепления здоровья, кафедра укрепления здоровья, Щецин, Республика Польша

²Калишская государственное высшее профессиональное училище им. президента Станислава Войцеховского, медицинский факультет, Калиш, Республика Польша

²Лодзинский медицинский университет, факультет наук о здоровье, кафедра социальной и профилактической медицины, Лодзь, Республика Польша

**LIFESTYLE OF ADOLESCENTS WITH OVERWEIGHT
AND OBESITY FROM THE RURAL ENVIRONMENT**

¹ Sygit K., ¹ Sygit M., ² Krakowiak J.

¹Szczecin University, Department of Physical Education and Health Promotion, Department of Health Promotion, Szczecin, Poland

²Kalisz State Higher Vocational School named after President Stanislaw Wojciechowski, Faculty of Medicine, Kalisz, Poland

²Lodz Medical University, Faculty of Health Sciences, Department of Social and Preventive Medicine, Lodz, Poland

Streszczenie.

Liczne badania wskazują na przewagę zachowania antyzdrowotne nad prozdrowotnymi w środowisku dzieci i młodzieży ze środowisk miejskich, jak i wiejskich.

Cel pracy: celem niniejszej pracy jest ocena stylu życia młodzieży z nadwagą i otyłością ze środowiska wiejskiego.

Material i metodyka badań. Badaniami objęto grupę 300 osób – młodzieży w wieku 15-19 lat z nadwagą i otyłością. Do badań zastosowano autorski kwestionariusz ankiety oraz wskaźnik BMI. Otrzymane wyniki z badań zostały poddane analizie statystycznej.

Wyniki. Racjonalne odżywianie było realizowane zaledwie przez 30% badanych ($p < 0,05$). Wśród badanych przeważał odpoczynek bierny (85%), nad czynnym (15%) ($p < 0,05$). Często było narażonych na stres, aż 51,7% badanych; natomiast nigdy nie stresuje się – tylko 14% badanych ($p < 0,05$). Wśród badanych – osoby podejmujące systematycznie aktywność fizyczną to 6,7% ogółem, najlichniesza grupę stanowili – średnio aktywni (66,6%). Spośród badanych, aż 46,3% pali papierosy, 46,7% pije alkohol i aż 38,3% stosuje narkotyki ($p < 0,05$). Podobną sytuacją obserwowano wśród młodzieży z nadwagą jak i z otyłością.

Wnioski. Stwierdzono, iż w grupie badanych przeważał antyzdrowotny styl życia. Młodzież z nadwagą i otyłością wykazywała się niską aktywnością fizyczną, nieracjonalnym odżywianiem, podatnością na sytuacje stresowe oraz systematycznym stosowaniem używek.

Słowa kluczowe: styl życia, zdrowie, nadwaga i otyłość, środowisko wiejskie, młodzież szkolna.

Реферат.

Результаты проведенных исследований свидетельствуют о высокой частоте встречаемости здоровьеразрушающего образа жизни молодежи, проживающей как в сельской местности, так и в городских поселениях.

Цель исследования: целью данной работы является оценка образа жизни подростков с избыточным весом и ожирением, проживающих в сельской местности.

Материал и методы исследования. С применением специально разработанной авторами анкеты опрошены 300

подростков в возрасте 15–19 лет с избыточным весом и ожирением (на основе оценки их индекса массы тела). Полученные результаты соответствующим образом статистически обработаны.

Результаты исследования. Установлено, что рациональное питание характерно только для 30% респондентов ($p<0,05$). Большинство подростков отдают предпочтение пассивным формам отдыха (85%), и только 15% респондентов – активным ($p<0,05$). Большинство опрошенных (51,7%) весьма часто подвержены стрессу, никогда же не испытывали стрессорных воздействий только 14% из них ($p<0,05$). Только 6,7% респондентов систематически проявляют повышенную физическую активность, большинство же (66,6%) оценили свои регулярные физические нагрузки как средние. Среди опрошенных подростков с избыточным весом и ожирением 46,3% курят, 46,7% – употребляют алкоголь, а 38,3% – употребляют наркотики ($p<0,05$).

Выводы. Таким образом, образ жизни опрошенных подростков с избыточной массой тела и ожирением невозможно охарактеризовать как здоровый: для них характерны недостаточная физическая активность, нерациональное питание, подверженность стрессовым воздействиям и систематическое употребление нейростимуляторов.

Ключевые слова: образ жизни, здоровье, избыточный вес и ожирение, сельская местность, школьная молодежь.

Summary.

Numerous studies indicate the superiority of anti-health behaviors over health-oriented in the environment of children and young people from urban and rural environments.

Objective: the aim of this work is to assess the lifestyle of adolescents with overweight and obesity from the rural environment.

Material and methods. The research covered a group of 300 people – adolescents aged 15–19 with overweight and obesity. The author's questionnaire and the BMI index were used for the study. The results obtained from the tests were subjected to statistical analysis.

Results. Rational nutrition was implemented by only 30% of respondents ($p<0,05$). Among the respondents, passive rest (85%) prevailed, overactive (15%) ($p<0,05$). Often, 51,7% of subjects were exposed to stress; however, it never stresses – only 14% of

respondents ($p < 0,05$). Among the respondents - persons systematically undertaking physical activity is 6.7% in total, the most numerous group – on average active (66,6%). Among the respondents, as many as 46,3% smoke, 46,7% drink alcohol and 38,3% use drugs ($p < 0,05$). A similar situation was observed among adolescents with overweight as well as with obesity.

Conclusions. It was found that the group of respondents prevailed an anti-health lifestyle. Adolescents with overweight and obesity showed low physical activity, irrational nutrition, susceptibility to stressful situations and systematic use of stimulants.

Key words: lifestyle, health, overweight and obesity, rural environment, school youth.

Wprowadzenie.

Styl życia człowieka odpowiada w 60% za jego stan zdrowia [12, 14, 16]. Styl życia może być prozdrowotny i antyzdrowotny. Liczne już badania tego problemu wskazują, iż niestety dominują w stylu życia zachowania antyzdrowotne nad prozdrowotnymi zarówno w środowisku dzieci i młodzieży szkolnej ze środowisk miejskich, jak i wiejskich [5, 6, 7, 9, 10, 13].

Styl życia młodzieży wiejskiej odbiega w niektórych aspektach jednak od stylu życia rówieśników z miast [14]. Problem nadwagi i otyłości – dotyczy środowisk młodzieży zarówno z miast, jak i wsi [3, 14, 16].

Na prozdrowotny styl życia człowieka składa się m.in.: aktywność fizyczna, prawidłowe odżywianie, wypoczynek czynny, higiena osobista, unikanie używek itd.

Wszystkie te elementy w znaczący sposób wpływają na utrzymania zdrowia, a w szczególności utrzymanie prawidłowej masy ciała [2, 4, 8, 11, 14, 15].

Cel badań: ocena stylu życia młodzieży z nadwagą i otyłością ze środowiska wiejskiego.

Materiał i metodyka badań. Badaniami objęto młodzież w wieku od 15 do 19 roku życia, ze środowisk wiejskich województwa zachodniopomorskiego w Polsce, z wylosowanych siedmiu powiatów. Ostatecznie analizą objęto 300 osób; próbę reprezentacyjną młodzieży wiejskiej ze środowiska wiejskiego. Do badania zastosowano opracowany autorski kwestionariusz ankiety oraz zastosowano

wskaźnik BMI (Body Mass Index) do oceny występowania nadwagi i otyłości. Otrzymane wyniki z badań zostały poddane analizie z zastosowanej testu t-Studenta, oraz testu Chi kwadrat, przy $p=0,05$.

Badając styl życia młodzieży wiejskiej, analizowano: racjonalne odżywianie się, stosowanie używek, odpoczynek, stres, stosowanie soli w diecie, aktywność fizyczną.

Wyniki badań. Jak wynika z zestawienia w tab. 1 nadwaga występowała częściej w grupie badanych dziewcząt niż chłopców ($p<0,05$). Otyłość natomiast występowała dwukrotnie częściej w grupie chłopców niż dziewcząt ($p<0,05$).

W grupie 135 dziewcząt – istotnie statystycznie częściej występowała nadwaga niż otyłość ($p<0,05$). W grupie 165 badanych chłopców – otyłość występowała istotnie statystycznie częściej niż nadwaga ($p<0,05$) (tabela 1).

Tabela 1 – Zestawienie liczbowe badanych z nadwagą i otyłością

Masa ciała	Płeć				Σ	
	Dziewczęta		Chłopcy			
	n	%	n	%	n	%
Nadwaga (n=185)	100	54,0	85	45,9	185	51,6
Otyłość (n=115)	35	30,4	80	69,6	115	48,4
Σ (n=300)	135	45,0	165	55,9	300	100

Racjonalne odżywianie było realizowane przez 30% badanych, a nieprawidłowe przez 70% (różnica między frakcjami statystycznie istotna, $p<0,05$).

Osoby z nadwagą odżywiały się (64,9%) – nieprawidłowo, a tylko 35,1% - prawidłowo. Różnica istotna statystycznie, $p<0,05$.

Osoby otyłe, aż w 78,3% odżywiały się nieprawidłowo, a tylko 21,7% odżywiało się prawidłowo (różnica między frakcjami statystycznie istotna, $p<0,05$).

Solenie jest ważnym czynnikiem ryzyka chorób układu krążenia. Osoby z nadwagą używały: dużo soli (70,2%), mało używało 26,5%, a w ogóle tylko 3,3%. Różnica między frakcjami – statystycznie istotna, $p<0,05$. W grupie osób otyłych: dużo soli używało aż 69,2%, mało 17,4; w ogóle 13%.

Spośród wszystkich badanych z nadwagą i otyłością aż 70% stosowało dużo soli, mało 23%, w ogóle 7% (tabela 2).

Tabela 2 – Racjonalne odżywianie się badanych z nadwagą i otyłością

Masa ciała	Odżywianie się badanych				Solenie					
	Prawidłowe		Nieprawidłowe		Dużo		Mało		W ogóle	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Nadwaga (n=185)	65	35,1	120	64,9	130	70,2	49	26,5	6	3,3
Otyłość (n=115)	25	21,7	90	78,3	80	69,6	20	17,4	15	13,0
Σ (n=300)	90	30,0	210	70	210	70,0	69	23,0	21	7,0

Wśród badanych – przeważał odpoczynek bierny (85%), nad czynnym (15%); różnica statystycznie istotna, $p<0,05$.

W grupie osób z nadwagą przeważał odpoczynek bierny (83,8%), nad czynnym (16,2%); różnica między frakcjami statystycznie istotna, $p<0,05$.

W grupie osób z otyłością przeważał też odpoczynek bierny (86,9%) nad czynnym (13,1%); różnica statystycznie istotna, $p<0,05$ (tabela 3).

Tabela 3 – Formy odpoczynku badanych z nadwagą i otyłością

Masa ciała	Odpoczynek				Σ	
	Bierny		Czynny			
	n	%	n	%	n	%
Nadwaga (n=185)	155	83,8	30,0	16,2	185	61,7
Otyłość (n=115)	100	86,9	15	13,1	115	38,3
Σ (n=300)	255	85,0	45	15,0	300	100,0

Stres jest również bardzo ważnym czynnikiem w chorobach układu krążenia, ale i nie tylko.

Często jest narażonych na stres, aż 51,7%, rzadko narażeni są na stres – 24,3% badanych. Nigdy nie stresuje się – tylko 14%. Różnica między frakcjami statystycznie istotna, $p<0,05$.

Wśród badanych z nadwagą – często stresuje się aż 54%, rzadko 31,4%, natomiast nigdy 14,7% badanych (różnica istotnie statystyczna, $p<0,05$).

Wśród badanych z otyłością – aż 73,95 stresuje się często, rzadko 13% i nigdy – także 13%. Różnica między frakcjami istotna

statystycznie, $p < 0,05$. Osoby z otyłością częściej stresują się (często, rzadko) niż osoby z nadwagą (różnice między frakcjami okazały się statystycznie istotne, $p < 0,05$ (tabela 4).

Tabela 4 – Stres u młodzieży z nadwagą i otyłością

Masa ciała	Stres						Unikanie stresu			
	Często się stresuję		Rzadko jestem narażony na stres		Nigdy się nie stresuję		Potrafię się opanować w sytuacji stresowej		Nie potrafię się opanować w sytuacji stresowej	
	n	%	n	%	n	%	N	%	n	%
Nadwaga (n=185)	100	54,0	58	31,4	27	14,7	158	85,4	27	14,6
Otyłość (n=115)	85	73,9	15	13,0	15	13,0	105	91,3	10	8,7
Σ (n=300)	185	51,7	73	24,3	42	14,0	263	87,7	37	12,3

Wśród badanych – osoby podejmujące systematycznie aktywność fizyczną to tylko 6,7% ogółem, najliczniejsza grupa – to średnio aktywni (66,6%). Natomiast nieaktywni fizycznie stanowią 26,7% ogółu badanych. Różnica między frakcjami statystycznie istotna, $p < 0,05$.

W grupie osób z nadwagą – 81,8% to średnio aktywni, a aktywni – wysoka aktywność: 8,%. Badani nieaktywni fizycznie stanowili 10,8%: różnica statystycznie istotna, $p < 0,05$. W grupie osób z otyłością – najwyższy odsetek stanowią osoby (52,2%) – nie aktywni w ogóle, 43,5% – to aktywni średnio. Dobrą aktywnością szczyci się tylko 4,3% ($p < 0,05$). W tej grupie (otyłych) najwięcej jest osób nieaktywnych ogóle (pięciokrotnie więcej niż w grupie z nadwagą). Aktywność średnia też jest dwukrotnie niższa niż u osób z nadwagą (tabela 5).

Tabela 5 – Aktywność fizyczna młodzieży z nadwagą i otyłością

Masa ciała	Aktywność fizyczna						Σ	
	Brak aktywności fizycznej		Aktywność fizyczna - dobra		Aktywność fizyczna – średnia			
	n	%	n	%	n	%	n	%
Nadwaga (n=185)	20	10,8	15	8,1	150	81,8	185	61,7
Otyłość (n=115)	60	52,2	5	4,3	50	43,5	115	38,3
Σ (n=300)	80	26,7	20	6,7	200	66,6	300	100,0

Spośród badanych, aż 46,3% pali papierosy, 46,7% pije alkohol i aż 38,3% stosuje narkotyki; różnica między frakcjami statystycznie istotna, $p < 0,05$.

W grupie z nadwagą aż 21,0% pali papierosy, 48,6% pije alkohol i 43,2% stosuje narkotyki (różnica istotna statystycznie, $p < 0,05$).

W grupie otyłych aż 86,9% pali papierosy, 43,5% pije alkohol i 30,4% stosuje narkotyki ($p < 0,05$). Tak więc otyli więcej palą (niż osoby z nadwagą), natomiast w grupie z nadwagą więcej pije i stosuje narkotyki (tabela 6).

Tabela 6 – Używki stosowane przez młodzież z nadwagą i otyłością

Masa ciała	Używki					
	Pali papierosy		Pije alkohol		Stosuje narkotyki	
	n	%	N	%	n	%
Nadwaga (n=185)	39	21,0	90	48,6	80	43,2
Otyłość (n=115)	100	86,9	50	43,5	35	30,4
Σ (n=300)	139	46,3	140	46,7	115	38,3

Dyskusja. Najczęstszą przyczyną nieprawidłowej masy ciała jest zbyt duża kaloryczność posiłków w stosunku do zapotrzebowania energetycznego organizmu oraz niska aktywność fizyczna. Ruch jest nie tylko przyjemnością samą w sobie, ale zabezpiecza również przed

chorobami serca, nowotworami oraz otyłością [7, 14, 11, 15]. W badaniach [3, 14, 15] stwierdzono, iż stopniowe zwiększanie «dawki» ruchu do przynajmniej jednej godziny dziennie oraz ograniczenie «nieaktywności» fizycznej może w znacznej mierze ograniczyć występowanie nadwagi i otyłości u dzieci i młodzieży. U około 5% dzieci otyłość współwystępuje z innymi schorzeniami, np. tarczycy, układu nerwowego i td. [9].

Z badań wynika, iż 70% badanej młodzieży wiejskiej odżywia się nieprawidłowo, podobne wyniki uzyskano w innych badaniach [2, 8, 9] z których wynika, iż dzieci wiejskie spożywają za dużo tłuszczów i cukrów. Wyniki badań sugerują, że w odniesieniu do tłuszczów chodzi nie tyle o ogólną ilość, ale o dużą zawartość specyficznych ich rodzajów: tłuszczów nasyconych i izomerów trans. Dieta dzieci wiejskich jest uboga w błonnik, antyutleniacze i pewne pierwiastki śladowe [5, 8].

Chym bardziej otyłe dzieci, tym gorsza jakość ich życia. Na powiązaną ze zdrowiem jakość życia składają się, wg Światowej Organizacji Zdrowia, dobre samopoczucie fizyczne, psychiczne oraz społeczne [7]. Pogarszają się one stopniowo ze wzrostem BMI (Body Mass Index), gdy dane dziecko przekracza przeciętną dla swojej grupy wiekowej masę ciała. Jest to wyraźnie widoczne w przypadku dzieci otyłych, które cechują się zazwyczaj niską aktywnością fizyczną, biernym spędzaniem wolnego czasu, podatnością na sytuacje stresowe (wiele cierpi z powodu stanów depresyjnych), stosowaniem używek itd. [4, 5, 10, 15] co też wynika z niniejszych badań. Badania podają [3, 14], iż w Polsce wśród uczniów szkół podstawowych i ponadpodstawowych 6% to osoby z nadwagą, a 4% z otyłością. Jeśli podobne trendy utrzymają się w przyszłości, to szacuje się, że w 2020 roku 1/3 dorosłych będzie otyła [7].

Wnioski:

1. Większość badanych z nadwagą i otyłością odżywiała się nieprawidłowo.
2. Badani w większości preferowali wypoczynek bierny.
3. W grupie badanych z otyłością stwierdzono częste występowanie sytuacji stresowych.
4. Brak aktywności fizycznej przeważał w grupie badanych z nadwagą.

5. Badani zarówno z nadwagą i otyłością stosowali systematycznie używki.
6. Styl życia badanych był antyzdrowotny.

Bibliografia

1. A school based study of time trends in food habits and their relation to socio-economic status among Nor-wegian adolescents, 2001-2009 / A. S. Fismen [et al.] // *Int. J. Behav. Nutr. Phys. Act.* – 2014. – Vol. 11, № 1. – P. 115–123.
2. Body FAT estimation in children by magnetic resonance imaging bioelectrical impedancje, skinfold, and body mass index; a pilot study / Y. L. Chan [et al.] // *J. Pediatr. Child. Health.* – 1998. – Vol. 34, № 1. – P. 22–28.
3. Chrzanowska, M. Czy w Polsce ma miejsce epidemia nadwagi i otyłości wśród dzieci i młodzieży / M. Chrzanowska // *Med. Sportiva.* – 2006. – Vol. 10, № 4. – P. 461–470.
4. Establishing a standard definition for child overweight and obesity worldwide: international survey / T. J. Cole [et al.] // *BMJ* – 2000. – Vol. 320, № 6. – P. 1240–1243.
5. Evidence that the prevalence of childhood overweight is plateauing: data from nine countries / T. Olds [et al.] // *Int. J. Pediatr. Ob.* – 2011. – Vol. 6, № 5. – P. 342–360.
6. Formisano A., Hunsberger M., Bammamm K. et al. Family structure and childhood obesity: results of the ide Fics Project / A. Formisano [et al.] // *Publ. Health Nutr.* – 2014. – Vol. 17, № 10. – P. 2307–2323.
7. Global Recommendations on Physical activity for Health. WHO Press, Geneva 2010; http://whqlibdoc.who.int/publications/2010/9789241599979_eng.pdf?ua=1 - Data dostępu: 2019.04.03.
8. Is subjective perception of negative body image among adolescents associated with bullying? / J. Holubcikova [et al.] // *Eur. J. Pediatr.* – 2015. – Vol. 4, № 2. – P. 98–104.
9. Nutrition and lifestyle in 216urope216n adolescents: the 216urope (healthy lifestyle in 216urope by nutrition in adolescence) study / L. A. Moreno [et al.] // *Adv. Nutr.* – 2014. – Vol. 5, № 5. – P.615–623.

10. Overweight adolescents' self-perceived weight and weight control Behaviour: HBSC study in Finland 1994–2010 / K. Ojala [et al.] // J. Ob. – 2012. – Vol. 5, № 3. – P. 28–39.

11. Secular trends in moderate-to-vigorous physical activity in 32 countries from 2002 to 2010: a cross-national perspective / M. Kalman [et al.] // Eur. J. Publ. Health. – 2015. – Vol. 25, № 2. – P. 37–40.

12. Socioeconomic position, macroeconomic environment and overweight among adolescents in 35 countries / P. Due [et al.] // Int. J. Ob. – 2009. – Vol. 33, № 3. – P. 1084–1093.

13. Trends in overweight prevalence among 11-, 13- and 15-year-olds in 25 countries in Europe, Canada and USA from 2002 to 2010 / N. [et al.] // Eur. J. Publ. Health. – 2015. – Vol. 25, № 2. – P. 28–32.

14. Jakubek, A. Znaczenie aktywności fizycznej w utrzymaniu należytnej masy ciała i wysokiej jakości życia / A. Jakubek, P. Susik // Lider. – 2006. – Vol. 10, № 3. – P. 3–6.

15. Janssen, J. Systematic review of the health benefits of physical activity and fitness in school-aged children and youth / J. Janssen, A. Blanc // Int. J. Behav. Nutr. Phys. Act. – 2010. – Vol. 7, № 5. – P. 40–56.

16. Januszewicz, P. Otyłość u dzieci i młodzieży – epidemia XXI wieku / P. Januszewicz, M. Sygit // Przegl. Med. Un. Rzeszowskiego. – 2003. – Vol. 1, № 4. – P. 421–425.

Поступила 01.04.2019.

УДК 613.81:618.19-006.6

**PICIE ALKOHOLU JAKO BEHAWIORALNY CZYNNIK
ZWIĘKSZAJĄCY PRAWDOPODOBIENSTWO
ZACHOWANIA NA RAKA PIERSI**

Szkiela M., Znyk M., Kaleta D.

Uniwersytet Medyczny w Łodzi, Zakład Higieny i Promocji Zdrowia,
Katedra Higieny i Epidemiologii, Łódź, Rzeczpospolita Polska